

Kovács Máté emléktáblájának koszorúzása

Tisztelt Hölgyeim és Uraim! Kedves Jelenlévők!

Városunk jeles szülötte, intézményünk névadója emléktáblájánál rójuk le tiszteletünket. Ez az emléktábla azt hirdeti, hogy Kovács Máté tudós tanárként, könyvtárigazgatóként, művelődéspolitikusként tevékenykedett. Ezekben a vezető tisztségekben munkálkodott nemes célok érdekében, alkotott újat, jelentőset, vált elismertté. S tanártársát idézve: „bármire is vállalkozott, befolyására a dolgok a nagyobb rendezettség irányába kezdtek alakulni”.

Ő maga művelődéspolitikusi ténykedése legmaradandóbb, legfontosabb eredményének a nyolcosztályos általános iskolai oktatás bevezetését, a dolgozók iskoláinak létrehozását és a népkönyvtári szervezet megindítását tekintette.

Államtitkárként nyílt lehetősége arra is, hogy szülővárosában támogassa gimnázium, középiskolai kollégium létesítését. Jelentős szerepet vállalt – akkori szóhasználatnál elve – a kultúrotthon felépítésében, melynek két emeleti helyiségében 1950-ben kezdte meg működését Hajdúszoboszló első nyilvános közkönyvtára. Nemcsak a könyvtár alapításához járult hozzá Kovács Máté, hanem a későbbiekben – az 1956. évi 5. sz. törvényerejű rendelet előkészítésével és összeállításával – a könyvtár működéséhez is. A jogszabály ugyanis a magyarországi könyvtárügy történetében az első átfogó, az egész magyar könyvtári rendszert szabályozó rendelet volt.

Kovács Máté a Debreceni Egyetemi Könyvtár igazgatójaként vált a hazai könyvtárügy vezéregéniségévé. Az egyetemi könyvtár pedig a vezetése alatt vált kötelempéldány gyűjtőhellyé, második nemzeti könyvtárrá. Könyvtárpolitikai és könyvtárügyi tevékenysége ekkor teljesedett ki: a hazai könyvtárügy elméleti és szervezeti kérdéseivel foglalkozott, szívén viselte a magyar könyvtáros utánpótlás képzésének ügyét. Nem véletlen, hogy meghívást kapott az Eötvös Loránd Tudományegyetem Könyvtártudományi Tanszékének vezetésére, ahol másfél évtizeden át irányította az egyetemi szintű könyvtáros képzést.

A tudós tanár Kovács Mátéről leghitelesebben azok a tanítványai beszélhetnek, akik professzorsága idején tanulták a könyvtárosságot, s az elmúlt évtizedekben a magyar könyvtárügyben meghatározó szerepet játszó, különböző szintű pozíciókat betöltő könyvtárosok lettek. Egy ilyen hallgatói visszaemlékezésből idézek:

A könyvtárvezető méltatása elhangzott 2017. november 11-én a Kovács Máté Városi Művelődési Központ és Könyvtárnál.

„Röviden és egyszerűen a következőkkel jellemezhető az egyénisége: emberség és szakmai igényesség. Erre tanított, nevelt bennünket is – a legjobb módszerrel: személyes példaadással”. Az irányításával működő tanszéken a hallgatóktól megkövetelte az alapos felkészülést, a végzősöket – lehetőségeihez mérten – segítette, hogy a megfelelő álláshoz jussanak, továbbra is egyengette, figyelemmel kísérte a sorsukat, pályájukat. Enciklopédikus műveltsége, megkérdőjelezhetetlen tekintélye arra készítette hallgatóit, hogy igyekezzenek megfelelni elvárásainak. Különösen így volt ez, ha az a tanítvány szintén Hajdúszoboszlóról érkezett. Dr. Makrai Imréné Editke, aki kis híján harminchárom esztendeig volt a szoboszlói városi könyvtár igazgatója, Kovács Máté-tanítványként pályáján szakmai tudásával, humánus szemléletével egykori professzora példáját követte. Az ő meghívására Kovács Máté 1970-ben részt vett a kibővített, kétszintes könyvtári szárny avatásán is. Szintén Editke kezdeményezésére – 1981. június 8-án bensőséges ünnepség keretében Kovács Máté nevét vette fel a városi könyvtár, és viseli ma is az összevont intézmény, a Kovács Máté Városi Művelődési Központ és Könyvtár.

Kovács Máté szülővárosáról mindig nagy tisztelettel beszélt és írt. Őszinte szeretettel ragaszkodott Hajdúszoboszlóhoz, ha tehette, igyekezett fejlődéséhez hozzájárulni. Ennek megbecsüléseképpen a város Kovács Máté-díjat alapított Hajdúszoboszló Városi Közszolgálatáért, melyet elsőként a közelmúltban elhunyt Tasi Miklósné könyvtáros kapott meg, aki a Kovács Máté támogatásával felépült kultúrház könyvtárában 1960-ban kezdte pályáját, és 36 évig szolgálta az olvasókat.

Kovács Mátét a huszadik századi magyar művelődés- és könyvtárügy kiemelkedő személyiségeként tartjuk számon. Akik ismerték, egykori tanítványai és munkatársai mindig szeretettel és hálával emlékeznek humánus egyéniségére, munkaszeretetére, kitartására, minőségigényére, az új iránti fogékonyságára.

Megtiszteltetés intézményünk dolgozói (könyvtárosok és közművelődési szakemberek) számára, hogy olyan oktatóktól tanulhattunk, és olyan munkatársakkal dolgozhattunk ebben az intézményben, akik munkájukkal és példájukkal sugározták a Kovács Máté által beléjük oltott szakértelmet, szellemiséget.

Felölősséget érzünk azért, hogy e megújult, korszerű épület falain belül és kívül fenntartsuk, ápoljuk Kovács Máté emlékét, munkásságát a fiatalokkal megismertessük.

Köszönöm megtisztelő figyelmüket!